Socialutskottets yttrande
2026/27:SoU1y

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 8 oktober 2026 att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över iakttagelserna i en promemoria om riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen som upprättats inom konstitutionsutskottets kansli. Konstitutionsutskottet vill särskilt att utskotten kommenterar och bedömer vissa angivna frågor.

Konstitutionsutskottets uppföljning under riksmötet 2026/27 omfattar de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen den 1 januari–31 december 2025. Även det samlade utfallet av tidigare subsidiaritetsprövningar uppmärksammas. Socialutskottets yttrande har sin utgångspunkt i den subsidiaritetsprövning som utskottet genomförde under 2025.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Enligt Lissabonfördraget, som trädde i kraft den 1 december 2009, ska de nationella parlamenten se till att subsidiaritetsprincipen följs i enlighet med förfarandet som anges i protokoll nr 2 om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna (artikel 5.3 i fördraget om Europeiska unionen). I riksdagen utför utskotten prövningen (9 kap. 20 § riksdagsordningen [RO]). Konstitutionsutskottet har därutöver en skyldighet enligt 7 kap. 8 § RO att följa upp riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser.

Konstitutionsutskottets uppföljning riksmötet 2026/27 omfattar de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen under perioden den 1 januari–31 december 2025. Riksdagen prövade 81 utkast till lagstiftningsakter och lämnade 3 motiverade yttranden till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande under 2025.

Uppföljningen avser dels den rent formella hanteringen i riksdagen av utkast till lagstiftningsakter, dels utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på en övergripande nivå. Konstitutionsutskottet gör även en översiktlig genomgång av kommissionens motiveringar i fråga om subsidiaritetsprincipen.

Konstitutionsutskottet beslutade den 8 oktober 2026 att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över de iakttagelser som gjorts och som finns redovisade i en promemoria med bilagor som upprättats vid konstitutionsutskottets kansli.[1]

I årets uppföljning önskar konstitutionsutskottet särskilt följande kommentarer och bedömningar från utskotten:

1. En kommentar till det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på olika politikområden sedan Lissabonfördragets ikraftträdande både generellt och när det gäller de motiverade yttranden som utskottet lämnat.
2. En samlad bedömning av dels i vilken utsträckning utrymmet för nationella åtgärder på olika politikområden inom utskottets beredningsområde minskat till följd av utkast till lagstiftningsakter från EU som subsidiaritetsprövats av utskottet sedan Lissabonfördraget trädde i kraft, dels hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen.
3. En kommentar till kommissionens motiveringar avseende subsidiaritetsprincipen.
4. Kommentarer om i vilken utsträckning utskottet använder sig av Interparliamentary EU information exchange (Ipex) och kontakter med riksdagens representant vid EU:s institutioner eller om utskottet haft några kontakter med sina motsvarigheter i andra nationella parlament för inhämtande och utlämnande av information.

[1] KU:s prot. 2026/27:2.

5. Kommentarer i övrigt om hur utskottet anser att subsidiaritetsprövningarna fungerar och eventuella förslag eller önskemål till förbättringar.

Socialutskottets subsidiaritetsprövning under 2025

Socialutskottet prövade ett utkast till lagstiftningsakt under 2025, nämligen Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en ram för att stärka tillgången till och försörjningstryggheten för kritiska läkemedel samt tillgången och tillgängligheten till läkemedel av gemensamt intresse, och om ändring av förordning (EU) 2024/795 (COM(2025) 102).

Utskottet ansåg att utkastet strider mot subsidiaritetsprincipen och lämnade ett utlåtande med förslag till motiverat yttrande (utl. 2024/25:SoU30).

Utskottets ställningstagande

Socialutskottets bedömning är att antalet subsidiaritetsprövningar inom utskottets beredningsområde var för lågt under 2025 för att utskottet ska kunna uttala sig om alla de punkter som konstitutionsutskottet efterfrågat kommentarer om. I det enda utkast till lagstiftningsakt som utskottet prövade under 2025 var det delar som inte i huvudsak rörde utskottets beredningsområden som utskottet ansåg stred mot subsidiaritetsprincipen. Subsidiaritetsprövningen under 2025 är därför inte ett tillräckligt underlag för att utskottet ska kunna dra några slutsatser vare sig av det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar inom utskottets beredningsområde eller om huruvida utrymmet för nationella åtgärder inom utskottets beredningsområden minskat till följd av utkast till lagstiftningsakter från EU som subsidiaritetsprövats av utskottet (punkterna 1 och 2).

Utskottets bedömning är vidare att det inte finns något särskilt skäl att kommentera kommissionens motivering avseende subsidiaritetsprincipen i det utkast till lagstiftningsakt som subsidiaritetsprövades av utskottet under 2025 (punkt 3). Utskottet ställde sig positivt till det prövade förslagets ansats och delade kommissionens uppfattning att frågor som rör bristsituationer för läkemedel är högst aktuella inom unionen. Vidare hade utskottet förståelse för att det krävs vissa åtgärder på EU-nivå för att säkerställa samordnade och effektiva insatser när det gäller den här typen av gränsöverskridande utmaningar.

I utskottets förslag till motiverat yttrande över utkastet till lagstiftningsakt Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en ram för att stärka tillgången till och försörjningstryggheten för kritiska läkemedel samt tillgången och tillgängligheten till läkemedel av gemensamt intresse, och om ändring av förordning (EU) 2024/795 (COM(2025) 102) ansåg utskottet att förslaget i stora delar fått en utformning som var förenlig med subsidiaritetsprincipen. När det gällde vissa delar av förslaget ansåg utskottet dock att de inte var förenliga med subsidiaritetsprincipen. Utskottet gjorde bedömningen att de bestämmelser som rörde nationella plan- och

byggprocesser, bestämmelser för att underlätta administrativa och tillståndsgivande processer för strategiska projekt samt regleringar som gällde miljöprövningar stred mot subsidiaritetsprincipen.

När det gällde det innehåll i förslaget som rörde bestämmelser som tog sikte på nationella plan- och byggprocesser bedömde utskottet att det inte tydligt motiverades hur plan- och byggprocesser skulle kunna utgöra hinder för försörjningstryggheten av läkemedel. Utskottet ställde sig också tveksamt till de delar av förslaget som innehöll bestämmelser för att underlätta administrativa och tillståndsgivande processer. Dessa processer är i dag nationellt reglerade och förslagets bestämmelser skulle kunna bedömas vara alltför ingripande. När det gällde miljöprövningar föreslog kommissionen vidare en samlad bedömning där behöriga myndigheter skulle fatta beslut inom snäva tidsfrister. Utskottet såg en risk för att sådana regleringar kan bedömas vara alltför ingripande för svensk förvaltning.

Därmed ansåg utskottet att förslaget inte i alla delar var förenligt med subsidiaritetsprincipen. Utskottet föreslog därför att riksdagen skulle lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2024/25:285). I samband med justeringen av utskottets förslag till motiverat yttrande kontaktade utskottets ordförande sina motsvarigheter i övriga medlemsländer för att göra dem uppmärksamma på utfallet av riksdagens subsidiaritetsprövning.[2] Kontakten togs genom riksdagens EU-representant, och plattformen Interparliamentary EU Information Exchange (Ipex) användes också för att sprida information om det motiverade yttrandet (punkt 4).

Socialutskottet har inga ytterligare kommentarer avseende hur subsidiaritetsprövningarna fungerar eller andra förslag eller önskemål om förbättringar (punkt 5).

Stockholm den 17 november 2026

På socialutskottets vägnar

Linda Lindberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Linda Lindberg (SD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Karin Sundin (S), Mikael Dahlkvist (S), Thomas Ragnarsson (M), Jonas Lindberg (V), Leonid Yurkovskiy (SD), Christofer Bergenblock (C), Matilda Ekeblad (M), Nils Seye Larsen (MP), Christian Carlsson (KD), Gustaf Lantz (S), Andrea Kronvall (SD), Andrine Winther (S), Hanna Schölander (L), Linnea Bengtsson (V) och Lotta Björklund (M).

[2] Dnr: 1978-2024/25

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2026